

نقش سازمان یونسکو در حفاظت از صلح و امنیت بین‌المللی

www.ketab.ir

مؤلفین:

محمود رشنواز

محمد علی میرزایی

سرشناسه	: رشتنواز، محمود، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: نقش سازمان یونسکو در حفاظت از صلح و امنیت بین‌المللی / مولفین محمود رشتنواز، محمدعلی میرزایی.
مشخصات نشر	: تهران : سخنوران، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ج، ۱۶۱ ص.
شابک	: 978-600-455-736-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: یونسکو-- تاریخ
موضوع	: Unesco-- History
موضوع	: یونسکو -- هدفها و نقش‌ها
موضوع	: Unesco -- Aims and objectives
موضوع	: صلح
موضوع	: Security, International
موضوع	: امنیت بین‌المللی
موضوع	: Peace
شناسه افزودن	: میرزایی، محمدعلی، ۱۳۵۵ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ی/۹۳۴ AS۴
رده بندی دیویی	: ۰۰۱/۰۰۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۱/۴۶۲

شماره تماس: ۰۲۱۶۶۰۲۱۶۶ - ۰۹۱۰۹۴۹۰۷۵۳

آدرس: کارگر شمالی، بعد از ادوار، برون، شماره ۱۲۷، طبقه اول، انتشارات سخنوران

آدرس الکترونیکی: thesis.pul@2014@gmail.com

آدرس سایت: www.thesispublication.com

نقش سازمان یونسکو در حفاظت از صلح و امنیت بین‌المللی

مؤلف:	محمود رشتنواز، محمدعلی میرزایی
ناشر:	سخنوران
صفحه آرا و طراح جلد:	پیشگامان مسیر دانش
نوبت چاپ:	اول
سال چاپ:	۱۳۹۷
شمارگان:	جلد ۱۰۰۰
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۵۵-۷۳۶-۸
قیمت:	۳۲۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
فصل اول: آشنایی با سازمان یونسکو و تاثیر اقدامات آن بر صلح و امنیت بین‌المللی	
مبحث اول: بررسی شکلی‌گیر یونسکو و تشکیلات آن	۲۲
گفتار اول: چگونگی سرگیری یونسکو	۲۲
بند اول: پیش از جنگ جهانی اول	۲۳
بند دوم: دوران بین دو جنگ جهانی	۲۳
بند سوم: دوران پس از جنگ جهانی دوم	۲۵
گفتار دوم: تشکیلات یونسکو و نحوه رأی‌گیری در این ارکان	۲۸
بند اول: کنفرانس عمومی	۲۹
بند دوم: شورای اجرایی	۳۱
بند سوم: دبیرخانه	۳۳
مبحث دوم: نگاهی به اهداف، فعالیت‌ها و اهم اقدامات یونسکو	۳۴
گفتار اول: بررسی اهداف و حوزه فعالیت‌های یونسکو	۳۴
بند اول: آموزش	۳۵
بند دوم: فرهنگ	۳۸
بند سوم: علوم طبیعی	۴۱
بند چهارم: علوم انسانی و اجتماعی	۴۳
بند پنجم: ارتباطات و اطلاع‌رسانی	۴۵
گفتار دوم: بررسی اهم اقدامات یونسکو	۴۷
بند اول: حفاظت از میراث فرهنگی	۴۷
بند دوم: یونسکو و نابودی آبارتاید	۵۱
بند سوم: یونسکو و آموزش حقوق بشر	۵۳
بند چهارم: بهبود وضعیت زنان	۵۶

- بند پنجم: یونسکو و جوانان ۵۸
- بند ششم: یونسکو، آفریقا و کشورهای کمتر توسعه یافته ۶۰

فصل دوم: مفهوم صلح و امنیت بین‌المللی و نهادهای تضمین‌کننده آن

- مبحث اول: مفهوم صلح و امنیت بین‌المللی و ارتباط آن با مفاهیم بنیادین حقوق بشر ۶۶
- گفتار اول: مفهوم صلح و امنیت بین‌المللی ۶۶
- بند اول: صلح منفی ۶۸
- بند دوم: صلح مثبت ۶۹
- بند سوم: میثاق جامعه ملل و صلح و امنیت بین‌المللی ۷۱
- بند چهارم: مفهوم صلح و امنیت بین‌المللی در منشور سازمان ملل متحد ۷۶
- گفتار دوم: ارتباط صلح و امنیت بین‌المللی با مفاهیم بنیادین دموکراسی و حقوق بشر ۷۸
- بند اول: ارتباط صلح و امنیت بین‌المللی با دموکراسی ۷۹
- بند دوم: ارتباط صلح و امنیت بین‌المللی با حقوق بشر ۸۷
- مبحث دوم: نهادهای تضمین‌کننده صلح و امنیت بین‌المللی ۹۲
- گفتار اول: سازمان ملل متحد در مکان اصلی آن ۹۳
- بند اول: شورای امنیت ۹۴
- بند دوم: مجمع عمومی ۹۹
- بند سوم: دبیرخانه (دبیرکل) ۱۰۱
- بند چهارم: دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ) ۱۰۲
- گفتار دوم: گزیده‌ای از موسسات تخصصی سازمان ملل متحد ۱۰۵
- بند اول: سازمان تربیتی و علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد (UNESCO) ۱۰۶
- بند دوم: سازمان بین‌المللی کار (ILO) ۱۰۸
- بند سوم: سازمان بهداشتی جهانی (WHO) ۱۱۳

فصل سوم: راهکارها و چالش‌های یونسکو در حفاظت از صلح و امنیت بین‌المللی

- مبحث اول: راهکارهای یونسکو برای حفاظت از صلح و امنیت بین‌المللی ۱۲۱
- گفتار اول: جهانی کردن جامعه اطلاعاتی و توسعه آن ۱۲۲
- گفتار دوم: گفتگو و تعامل میان تمدن‌ها ۱۲۶
- گفتار سوم: ایجاد کمیسیون‌های ملی در کشورهای عضو ۱۳۰
- بند اول: نقش مشورتی ۱۳۲
- بند دوم: نقش ارتباطی ۱۳۳

۱۳۳	 بند سوم: نقش اجرایی
۱۳۳	 بند چهارم: نقش اطلاع‌رسانی
۱۳۴	 گفتار چهارم: ارتباط با سازمان‌های غیردولتی
۱۳۷	 مبحث دوم: چالش‌های سازمان یونسکو
۱۳۸	 گفتار اول: اصل عدم مداخله
۱۴۲	 گفتار دوم: فقر توسعه فرهنگی
۱۴۶	 گفتار سوم: فقدان فرهنگ دموکراسی در کشورها
۱۵۱	 نتیجه ۳ ری
۱۵۳	 منابع و آخذ

مقدمه

یونسکو، سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد، یکی از مهم‌ترین سازمان‌های تخصصی سازمان ملل متحد است. تأسیس و شکل‌گیری این سازمان به کنفرانسی برمی‌گردد که در آن نمایندگان ۴۴ کشور، طی فراخوان مشترکی که توسط دولت‌های بریتانیای کبیر و فرانسه اتحاد شده بود، در ۱۶ نوامبر سال ۱۹۴۵ در شهر لندن گرد هم آمدند و اساسنامه آن را امضا کردند.^۱ اساسنامه مزبور با امضای کشور یونان در تاریخ ۴ نوامبر ۱۹۴۶ به‌عنوان بیستمین کشور امضا کننده، الزام‌آور شده و یونسکو متولد شد.^۲ این سازمان در حال حاضر بیشتر از سازمان ملل متحد، که نقش سازمان مادر را برای آن دارد، دارای عضو می‌باشد و اعضای آن در حال حاضر به ۱۹۵ کشور می‌رسد. این سازمان از ۳ رکن زیر تشکیل می‌شود:

- ۱- کنفرانس عمومی: عالی‌ترین مرجع تصمیم‌گیری، بنا بر آن است که خط مشی و جهت کلی حرکت سازمان را تعیین و هر ۲ سال یکبار با شرکت نمایندگان کشورهای عضو تشکیل جلسه می‌دهد. برنامه‌ها و بودجه یونسکو توسط این رکن تعیین می‌شود.^۳
- ۲- شورای اجرایی: که ارگان نظارتی یونسکو در اجرای برنامه‌ها و تصمیمات کنفرانس عمومی است، مقدمات کار کنفرانس عمومی را تهیه و بر اجرای کامل تصمیمات کنفرانس عمومی نظارت می‌کند. این شورا از ترکیب نمایندگان ۵۱ کشور عضو به‌دوره‌ای ۴ ساله توسط کنفرانس عمومی انتخاب می‌شوند، به وجود می‌آید و سالانه ۲ بار تشکیل جلسه می‌دهد.

1- FEDERICO MAYOR, "The Role of UNESCO in the Construction of Peace", UNESCO Lib, pp 1-3, at 1.

۲ - نادری قطب‌الدینی، عباس و حمید زنگنه، یونسکو، مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، چاپ اول، ۱۳۸۲، ص ۹.

۳- نوروزیان، مهدی، آشنایی با سازمان آموزشی علمی و فرهنگی ملل متحد، مجله حقوقی رهیافت، شماره ۳۴، زمستان ۱۳۸۳، ص ۲.

۳- دبیرخانه: که مسئول اجرای برنامه‌های یونسکو بوده و شامل مدیر کل و کارکنان می‌باشد. دبیر کل، مدیر اجرایی سازمان می‌باشد و هر ۴ سال یکبار براساس توصیه‌های شورای اجرایی توسط کنفرانس عمومی انتخاب می‌شود.

به‌طور کلی آموزش، علوم طبیعی، علوم انسانی و اجتماعی، فرهنگ، ارتباطات و اطلاعات جزء دستور کار و اولویت‌های سازمان یونسکو می‌باشد که نیل به صلح و امنیت بین‌المللی از طریق همین اولویت‌ها امکان‌پذیر است و شکل می‌گیرد.

صلح و امنیت بین‌المللی از آرزوهای همیشگی بشر است و همیشه نیز از سوی پدیده‌های مختلف تهدید شده است.^۱ اصطلاح صلح به‌طور سنتی به‌عنوان "آزادی از جنگ و ستیز" تعریف شده است، این مفهوم ایده‌آلیستی، به‌ویژه از جنگ جهانی دوم به بعد، به عقیده‌ای تبدیل شده است که سبق آن، صلح، تنها در غیاب جنگ وجود دارد.^۲ در سطح بین‌المللی اقدامات بسیاری جهت تیر به صلح و آرامش در قالب سازمان‌های بین‌المللی صورت گرفته که نمونه بارز آن تشکیل سازمان ملل متحد می‌باشد که وظیفه اصلی آن حمایت از صلح و امنیت بین‌المللی است. مابقی که منظور سازمان ملل می‌باشد، صلح بین‌المللی است نه داخلی، مگر در موارد اتفاقی و در جهت انحاء اعمال بین‌المللی، خصوصاً صلحی که مطابق با اصول عدالت و حقوق بین‌الملل است.^۳ در همین راستا، سازمان ملل اقدام به ایجاد کمیته‌هایی نمود که موسسات تخصصی سازمان ملل متحد از دل آنها بیرون آمد. سازمان یونسکو که یکی از این موسسات تخصصی می‌باشد، در سال ۱۹۴۶ به‌وجود آمد که نقش مهمی را در ایجاد و حفاظت صلح و امنیت بین‌المللی ایفا می‌کند.

مهم‌ترین فعالیت یونسکو در زمینه آموزشی در سطح بین‌المللی، بارز به بیسوادی و ریشه‌کنی این مساله بوده است. برنامه یونسکو در سطح فرهنگ، سه مرحله صلح و به هم پیوسته را پیگیری می‌کند که عبارتند از: آفرینش آثار اصیل، حفظ آثار موجود، نشر نقد بین‌المللی فرهنگ‌ها. همچنین در زمینه توسعه علوم گوناگون، برنامه‌هایی دارد که شامل توسعه

۱- بیگ زاده، ابراهیم، در تکاپوی صلح پایدار، مجله تخصصی الهیات و حقوق/ پژوهش‌ها، شماره ۲۸، تابستان ۱۳۸۷، ص ۱.

۲- ولی، وهاب، جنگ و صلح، مجله فرهنگ، شماره ۱۴، ص ۳۳۵.

۳- امین زاده، الهام، مبانی اساسی منشور سازمان ملل در مورد ایجاد و حفظ صلح، نشریه دیدگاه‌های حقوقی قضایی، شماره ۴، زمستان ۵۷، ص ۱.

ساختار اساسی علوم در کشورهای عضو، ترغیب همکاری بین‌المللی برای پیشرفت پژوهش‌ها و مدارک علمی و به‌کار بردن علوم و تکنولوژی در کارهای عمرانی است.

یونسکو به منظور جلوگیری از بروز جنگ و درگیری در جهان و دستیابی به صلح و تأمین هدف‌های منشور سازمان ملل متحد که خود زیرمجموعه‌ای از آن سازمان می‌باشد، از راه آموزش، علوم، فرهنگ و ارتباطات تأسیس گردید که هم‌اکنون ۱۹۵ کشور در این سازمان عضویت دارند. این سازمان از آموزش، علوم طبیعی و اجتماعی، فرهنگ و ارتباطات همچون ابزاری برای ایجاد صلح و آرامش در سطح بین‌المللی استفاده می‌کند. قانون اساسی (اساسنامه) یونسکو صراحت دارد که: "براساس تجربه بشر، تنها تمهیدات سیاسی و اقتصادی برای ایجاد صلح پایدار آنچه لازمه عدالت و کرامت انسانی است، کفایت نمی‌کند. از این رو کلیه برنامه‌های یونسکو باید بر راستای ساختن صلح در اذهان انسان‌ها، به‌ویژه از رهگذر برنامه‌ریزی آموزشی جهت به‌دست آوردن انسان‌طور که در دیباچه این سازمان آمده که: «جنگ‌ها نخست در اذهان بشر آغاز می‌شود»^۱ دفاع از صلح نیز باید نخست در اذهان انسان‌ها شکل بگیرد»^۲.

پس رسالت اصلی یونسکو رسالتی اخلاقی است که تأمین‌کننده صلح و امنیت بشری از طریق همکاری فکری و معنوی است. یونسکو از بدو تأسیس، بیشتر جایگاه بحث و تبادل نظر نخبگان علمی، فرهنگی و روشنفکران جهان قائم‌الدلیل می‌شود، جایگاهی که اندیشمندان دانشمندان در آن به هم‌اندیشی و مشورت درباره ایجاد تحقّق صلح و امنیت پایدار می‌پردازند و با تأکید بر عرصه‌های فرهنگی و آموزشی سعی دارند یونسکو را به آزمایشگاه عقاید و تدوین‌کننده استانداردها تبدیل کنند تا توافقاتی جهانی درباره موضوعات رو به تزايد اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی را پیش ببرند و از این طریق اساس نه یونسکو با توسل به توافقات جهانی درباره موضوعات مذکور و ایجاد تعامل و گفتگو میان ملت‌ها، آن‌ها را به لحاظ فرهنگی و اجتماعی به هم نزدیک و حتی وابسته می‌کند و از وقوع جنگ و به مخاطره افتادن صلح و امنیت جلوگیری می‌کند. این مهم دربرند یکم ماده یک اساسنامه آن سازمان نیز درج گردیده است. آنجا که می‌گوید:

۱- دهشیری، محمدرضا، یونسکو از مذاکره تا تصمیم‌گیری، تهران- شرکت انتشارات علمی و فرهنگی- سال

۱۳۸۸، ص ۱۸.

۲- نادری قطب‌الدینی، منبع پیشین، ص ۲۰۱.

"سازمان بر آن است تا با نزدیک‌تر کردن همکاری بین ملل از طریق آموزش، علم و فرهنگ، در صلح و امنیت مشارکت داشته باشد و به این ترتیب احترام به عدالت، قانون، حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همگان پیش‌بینی شده در منشور ملل متحد را بدون تبعیض و در نظر گرفتن نژاد، جنسیت، زبان یا مذهب تضمین کند."

واضح است که هدف اساسی این سازمان کمک به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و ارتقاء روابط بین‌المللی میان کشورهای عضو از طرق مختلف به‌ویژه از طریق فرهنگی و آموزشی است. فردنگ مایه اصلی مباحثه‌های مربوط به هویت، انسجام اجتماعی است. احترام به تنوع فرهنگ برداری، گفتگو و همکاری در محیطی از اعتماد متقابل و تفاهم از مهم‌ترین عناصر تضمین‌کننده صلح و امنیت بین‌المللی است^۱ که این مهم از اصلی‌ترین اهداف یونسکو می‌باشد. در واقع علت اصلی ایجاد این سازمان «تأسیس سازمانی با هدف نهادینه ساختن فرهنگ صلح به معنای واقعی کلمه است»^۲

آرمان صلح در جوامعی دست‌یافتنی است که همبستگی و پیشرفت خود را در حالی تأمین کنند که حقوق بشر را مراعات سازند. سازمان دموکراتیک را برقرار و توسعه را به تعهد مشترک مبدل کرده‌اند. در این خصوص یونسکو نیروی ذهن بشر را در رسیدن به هدف بسیج می‌نماید. بر این اساس، در آن سازمان بر ظرفیت انسان در اکتساب، انتقال و گردآوری دانش که کلید هر روند رهایی‌بخش فردی و جمعی است، سرمایه‌گذاری می‌شود.^۳

رسالت یونسکو بیش از هر چیز اخلاقی است. روح و روان انسان‌ها سروکار دارد و مأموریت دارد که در مقام سازمانی برای همکاری همکاری بین‌المللی خدمت کند و از این طریق به نزدیک کردن ملت‌ها به لحاظ فرهنگی تلاش نماید. این سازمان جهت مقابله با فرهنگ جنگ، اصولی مثل اصول آزادی، عدالت و دموکراسی، سهال و همبستگی و رعایت حقوق بشر را شالوده فرهنگ صلح قرار داده است. فرهنگی که منطبق با آرمان است، فرهنگ همزیستی مسالمت‌آمیز است که براساس آن هرگونه خشونت‌گرایی طرد شده و

۱- کمیسیون ملی یونسکو- ایران، پاییز ۱۳۹۰، ص ۲.

۲- نوروزیان، منبع پیشین، ص ۱.

۳- مزگان‌پور، جلال، جایگاه یونسکو در تدوین و توسعه حقوق بین‌الملل، پایان‌نامه اخذ مدرک کارشناسی ارشد به استاد راهنمایی دکتر فضل‌الله موسوی دانشگاه تهران، سال ۱۳۷۶، ص ۳۸.

گفتگو و مذاکره جانشین آن می‌شود، به گونه‌ای که با مذاکره و گفتگو صلح جاودان به جامعه بشری بازگردد.

به عبارت دیگر، هدف سازمان مشارکت در تأمین صلح و امنیت جهانی به واسطه پیشبرد همکاری ملت‌ها در زمینه‌های آموزشی، علمی و فرهنگی است که رفاه عمومی بشریت را جایگزین وحشت همیشگی انسان از نابودی حیات و حیثیتش می‌نماید. صلح مورد نظر این سازمان، ایجاد و تلاش هماهنگ مردم آزاد برای کسب امنیت و خوش‌بختی می‌باشد.

www.ketab.ir